

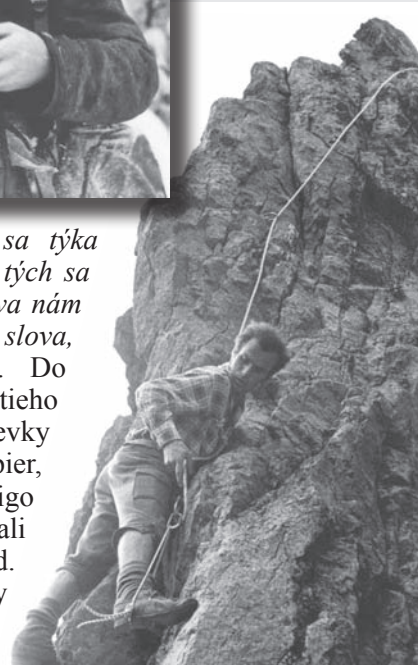
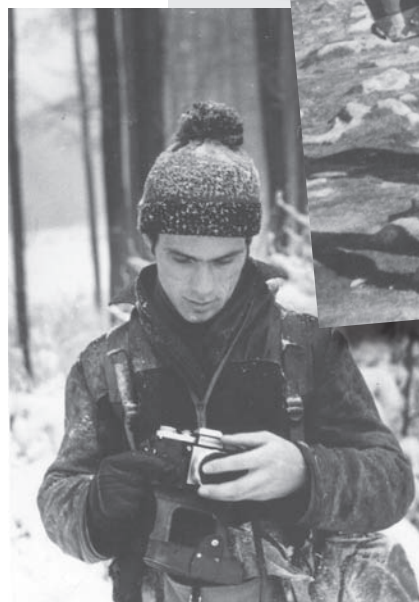
70-ročný Laco Khandl „VLK“ spomína

Šírka tvojich aktivít súvisiacich s pobytom v prírode je všeobecne známka. Kde je tu pozícia trampingu?

I keď som sa neskôr venoval aj všetkým druhom turistiky a horolezectvu, tramping a jeho filozofia, ktoré si ma získali už ako mladého chlapca, ma sprevádzali po celý život. V roku 1963 som ako 17-ročný inicioval vznik T. O. Yukon Bratislava-Rača a o pol roka neskôr aj založenie Únie trampskej osád Bratislavy, do ktorej sa spojilo sedem mladých osád.

Šesťdesiate roky vnímame dnes ako éru uvoľnenia počas budovania socializmu. Čo osobité sa s nimi spája u teba?

Mali sme originálny spôsob vydávania vlastného časopisu. Každá z osád dodala v siedmich exemplároch obojstranne strojom či ručne napísaný text s kresbami na hárkoch A4. Ja som potom pripravil okrem textu a kresieb za našu osadu tiež štyri strany tvrdej obálky v siedmich exemplároch, s mojou kresbou na prvej strane obálky a pridal ďalšie texty na obálku. Prvé číslo vyšlo v apríli 1964. Pár mesiacov predtým sa stala udalosť, pri ktorej som znenávidel ŠtB do špiku kostí a do konca života. Na 2. strane obálky som preto po otrasnej osobnej skúsenosti s ŠtB (po celodennom vypočúvaní na Februárke na Vianoce v roku 1963, kde ma spolu s Kamzíkom a Kidom podozrievali, že sme sa na chatke Veľká basa pripravovali na trestný čin útoku na Západ, čo vôbec nebola pravda), napísal aj tieto dve vety: „*Všetci iste poznáte tragický zánik trampskej chaty Veľká basa. Táto bola pod zámienkou zbúraná preto, že určití ľudia sa boja zhromažďovania sa trampov.*“ Druhé číslo vyšlo už o mesiac neskôr, jedna osada sa však vzdala príspevku, odhovorili ju starší trampí, dôvodiac, že únie nepatria do trampingu a pre časopis budeme mať nepríjemnosti s bezpečnosťou. Príspevkom však poslúžila nová mladá osada T. O. Rodrigo. Na druhú stranu obálky

som napísal: „*Čo sa týka nepríjemností s VB, tých sa nebojíme,...veď ústava nám zaručuje slobodu slova, tlače a prejavu*“... Do pripravovaného tretieho čísla dodali príspevky len Sioux, Netopier, Čierny šíp, Rodrigo a Yukon, chýbali strany od troch osád. Tretie číslo už vtedy nevyšlo. Napokon však predsa len, aj s pôvodnými príspevkami osád, ktoré som starostlivo uchovával. Pripravil som ho s farebnými fotografiami na počítači presne po štyridsiatich rokoch, v apríli 2004. Bolo to neuveriteľné porovnanie. Pred štyrmi desaťročiami sme nielenže netušili, že raz vynájdu počítač, kopírku, skener a digitálnu fotografiu, ale sme ani nedokázali dúfať, že raz bude možné vydávanie samizdatu bez obáv z represii.

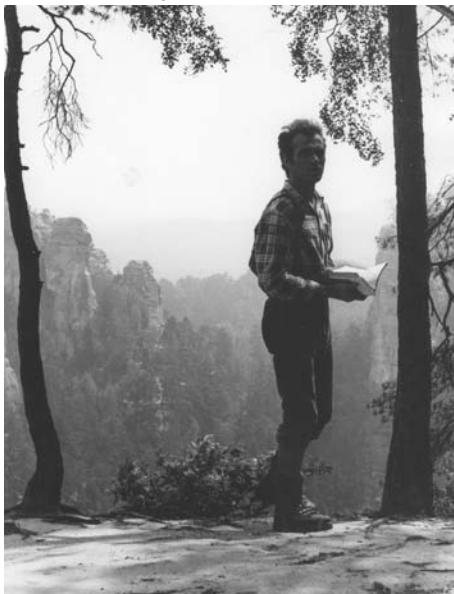
Nie veľmi slávny začiatok tvojej novinárskej karéry...

Na jar 1967 vznikol pričinením Myšinu z T.O. Manila a Billa z T.O. Rodrigo cyklostylovaný Zpravodaj spojených tramských osád Bratislavy vo formáte A4. Od jesene ho redigoval Cassidy z T.O. Manila a distribuoval sa v počte okolo 200 exemplárov na slezinách na Kamzíku. Texty a kresby v štvorstránkovom septembrovom a decembrovom čísle boli od Cassidyho, v októbrovom od Cassidyho a Andyho. Od novembrového čísla bola pod hlavičkou umiestnená kresba skautskej ľalie s bratislavským erbom (skauting ale ešte nebol obnovený). Podobnú úpravu malo aj dvojčíslo XII/1967 – I/1968. V ňom už Cassidy, ktorý dvojčíslo zostavil, použil aj kresby (uzlov). V januári 1968 som Cassidymu ponúkol pomoc a on je rád prijal.

Po prvýkrát mal časopis z februára 1968, ktorý som prakticky zredigoval sám, mnou kreslenú obálku na celú stranu a pripravil som aj väčšinu textu na ďalších troch stranách, k tomu niečo cez jednu stranu napísal Cassidy. Pre nakreslenie prvej strany obálky v marcovom čísle som získal Šerryho. Na poslednú stranu som dal vlastnú kresbu, text a noty k piesni Hoj, kamaráti starí. Vnútri bol text od Boba a text s kresbami od Cassidyho. Pre aprílové číslo som nakreslil skromnú hlavičku a polovicu dvojnásobného obsahu samizdatu tvorila moja štvorstránková stať s kresbami o woodcraftere a skautingu s kresbami portrétov R. B. Powella a E. T. Setona. Ďalšie dve strany napísal Cassidy a jednu stranu Tony Lovec. Ako uviedol Cassidy na obálke, časopis riadil redakčný kruh – Cassidy, ja, Omega, Šerry a Tony Lovec. V skutočnosti sme sa však nikdy spoločne nezišli a neradili sa. Časopis redigoval Cassidy so mnou, Šerry pripravil pár kresieb a niečo napísal Tony Lovec, ktorý sa spolu s Omegom staral o tlač. V máji sme prešli na praktickejšiu menšiu formát A5. Nakreslil som hlavičku s novým názvom časopisu Táborák (je na nej podpis VLK), s odvážnym podtitulom Tramský mesačník. Toto májové číslo, do ktorého prispeli Cassidy a Bobina a ktoré prinieslo výnimočne aj fotografie, vyšlo núdzovo na dvoch tenkých, preložených fotografických papieroch A4. Preto nemohlo byť zaradené moje pokračovanie o skautingu na dvoch stranách, s kresbami portréty A. B. Svojsíka a viacerých skautských ľalií. Pripravené podklady na pauzáku mám dodnes doma. Do júnového čísla s ôsmimi tlačenými stranami som pripravil tri strany textu, po jednej strane napísali Cassidy a Pekelník, zvyšok tvorili kresby a drobníčky. Prázdňinové júlové a augustové číslo vyšlo

núdzovo ako cyklostylované, pripravil ho Cassidy. Od septembra 1968 som Táborák redigoval už len sám, bez Cassidyho, ktorý bol pracovne zaneprázdnený. Na každej z ôsmich strán predlôh čísla 9/1968, ktoré som riešil doma, bola moja kresba a obsah som pripravil na vyše piatich stranách, dve a pol strany dodal Pekelník. V poslednom čísle Táboráka XI/1968 som mal znovu kresbu na každej strane a pripravil som obsah na päť a pol strany. Jeden a pol strany napísal Gusto Dobrovodský z T. O. Netopier a jednu stranu Pekelník. Tlačové podklady na pauzáku z viacerých čísiel Zpravodaja a Táboráku sa mi dodnes podarilo uchovať. V týchto samizdatoch som sa podpisoval prezývkou Jim Athabaska alebo Vlk.

To boli všetko tramské samizdaty...

Zaujímavá je aj história rubriky v denníku Ľud, ktorý vydávala Slovenská strana obrody a kde bol redaktorom a sekretárom redakcie Dušan Plintovič (používajúci svoju dávnu skautskú prezývku Jastrab). Mal dobrovoľnú funkciu zástupcu náčelníka Slovenskej únie táborníkov so zodpovednosťou za propagáciu. Pôvodne uvažoval v denníku s rubrikou pre táborníkov. Na prelome rokov 1968-69 sa Dušan Plintovič dozvedel, že som nedávno redigoval Táborák a požiadal ma, aby som mu pomohol rozbehnúť rubriku. Stretávali sme sa potom vo dvojici nespočetnekrát u neho v byte do neskoréj noci, kúsok od neho som býval aj ja. Navrhol som mu názov „Stopami táborníkov a trampov“ a nakreslil som perokresbovú hlavičku, ktorú potom prekreslil redakčný grafik. Do prvých čísiel som dal viacero vlastných materiálov (texty, fotky), pridal som aj básne brata (ktorý utiekol v auguste do Kanady) pod jeho pseudonymom Jerry Uragán. Hneď v prvom čísle 18. 1. 69 Dušan uviedol, že „túto stranu pripravujú Jastrab a Uragán“. Omylom si totiž myslel, že prezývka Jerry Uragán je mojou a že som mu doniesol vlastné básne, nie bratove. 15.2.69 to napravil, keď napísal, aby čitatelia rubriky na svoje listy redakcii pripísali do rohu adresátov „Jastrab – Vlk“. A opravil sa aj 8. 3. 69, keď napísal: „Jastrab a Vlk, ktorí redigujú túto rubriku...“ Jastrabovi som štyri roky nielen pomáhal a radil, ale okrem vlastných príspevkov zháňal rôzne citáty, kresby, fotografie. Neraz som mu niečo priniesol aj do redakcie na Gorkého ulici. V rozsahu, ako som ja pomáhal Jastrabovi, mu nikto iný tak nepomáhal, ani vtedy, keď začali do rubriky písať aj ďalší trampí. Príloha vychádzala týždenne, najprv každý štvrtok na tri štvrtiny novinovej strany, po letnej prestávke už na

celej strane. Postupne príspevky do rubriky odosieli aj trampi, nielen členovia táborníckych osád. Od 25. 3. 1971 celostránková rubrika zmenila názov „Pod modrou oblohou“, keďže ten pôvodný sa stal v období nastupujúcej tzv. normalizácie čoraz dráždivejší pre cenzúru. Podstatnejšie však bolo, že v priebehu tohto roka sa zvýšil rozsah rubriky na neuveriteľné dve novinové strany. Tento rozsah prakticky ostal aj v roku 1972, kedy rubrika (jej 140. až 191. vydanie), vychádzala ako príloha na štyroch stranách formátu A4. V roku 1973 znovu rubrika vychádzala na dvoch novinových stranách. Od 24. 5. 1973 však vychádzala už len na jednej strane. Tlak cenzúry na zrušenie rubriky silnel. Posledné, 235. vydanie rubriky vyšlo 6. 12. 1973, to už začal byť redaktor Dušan Plintovič (7. 3. 1921 – 15. 8. 1979) v politickej nemilosti.

S trampingom všeobecne a s tvojou osobou sa však spája aj hudba a činnosť v táborníckej únii

26. apríla 1969 bolo slovenské kolo Porty v Bratislave, robil ho Bratislavský klub táborníkov na čele s Jarom Valentínim-Bublinom a ja som na jeho požiadanie pomáhal v organizačných prácach. Pred letom 1969 mi SÚT navrhla (mala plateného len náčelníka V. Dubeňa), aby som k nej išiel profesionálne robiť metodika. Súhlasil som a hneď som pripravil Ústrednú tábornícku školu (ÚTŠ) na Čiernom Váhu a do funkcie jej vedúceho som získal Cassidyho. Potom som pomáhal organizačne zabezpečovať augustovú jaskyniarsku tábornícku školu na Chate Cementár, ktorú viedol Jastrab. Na týchto, aj ďalších ÚTŠ, ktoré som väčšinou viedol, sa zúčastnilo mnoho trampov. Učili sa tam dejinám trampingu, džudu, zlanovaniu zo skál, táboreniu, prácam s mapou, hrám v prírode a iným zaujímavým aktivitám. Okrem náčelníka SÚT som nikoho z vedenia únie nepoznal a svoju pracovnú náplň (prípravu podujatí a pod.) som si v SÚT vlastne navrhoval a riešil sám, pretože onedlho po mojom nástupe začali byť orgány SÚT a ďalších zložiek ZDMOS v útlme, KSS rozhodla o príprave jednotnej mládežníckej organizácie.

14. 11. 69 bol v račianskom DK večer trampskej piesne, bol som iniciátorom a na čele priprav. Ďalší takýto večer sme pripravovali na jar. 26. 4. 1970 SÚT zanikla a

vznikol SZM Slovenska a v novembri 1970 celoštátny SZM. Jarný večer trampskej piesne 22. 5. 1970 už bol pod hlavičkou SZMS a ďalší večer 4. 12. 1970 už vlastne v rámci SZM, hoci sme ho pripravili z mojej iniciatívy pod hlavičkou táborníckej sekcie telovýchovno-branného odboru ÚV SZMS.

V roku 1970 som pripravil do tlače almanach Naším perom, s trampskými poviedkami a poéziou, vydalo ho ešte ZDMOS, tesne pred jeho zánikom.

To už sme sa dostali v твоjich spomienkach k ďalšej edičnej činnosti, spojenej s hudbou

V roku 1971 som pripravil spevník Piesne k ohňu, ktorý vydal tábornícky klub Vatra cez ŠO SZ pri Gymnáziu I. Horvátha na Pošni v Bratislave. V spevníku bolo 14 slovenských trampských piesní. Klub, ktorý som viedol, postupne sa rozplynul o niekoľko rokov do neformálnej partie.

Trápilo ma, že je málo slovenských trampských piesní, tak som sa sám pokúsil prispieť. Zložil som piesne Prosba, Pieseň o šťastí, Nesklamať seba, V mrazivých pustinách (s drobnými príspevím D. Rybaniča), Návraty, Tulácky nepokoj, Jesienka, Spomienka, Zabudni, Nedá sa zabudnúť, slovenský text Letí hviezda na hudbu V dáli za horama, slovenský text na hudbu piesne Vlajka, hudbu piesne Na výšinách s textom L. Štúra, hudbu k piesni Hoj, dávni kamaráti (slová napísal môj brat Jaroslav) a text Čomu len žiť? k piesni Ľra Johnyho McEvoya. Tieto

piesne som zostavil do malého zborníčka a rozdával som ich na CD aj v roku 2006.

Po vzniku SZM som ostal ešte pracovať pre oblasť turistiky a táborníctva (dokiaľ mi nenaznačili, že ako nestraník by som už mal odísť) a inicioval som prehliadku trampských piesní a autorskú súťaž LUNA SILVA 72. Bola 14. 4. 1972 v sále kina Dimitrov v Bratislave. Na čele kolektívu zo sekcie turistiky a táborníctva som potom pripravil aj dve autorské súťaže trampských piesní LUNA v roku 1973 a 1974.

V rokoch 1972 – 1977 som do almanachov „Za zdravím a poznaním“, ktoré som navrhol a redigoval (spolu ich bolo 11), zaradil trampské piesne aj s notovým záznamom a ako ich prílohy som uverejnil aj dva spevníky slovenských trampských piesní. Prvý v roku 1976 s názvom K táborovému ohňu – Piesne z autorských súťaží LUNA SILVA, mal 10 piesní. V druhom z roku 1978 bolo 14 piesní.

Dlhú časť svojho života si prežil aktívne aj funkcionársky na turistických chodníkoch

Uverejnil som stovky článkov do rôznych časopisov, najmä do Krás Slovenska. Svoje vybrané články som neskôr zaradil do brožúry pre priateľov pod názvom

Cesta. Básne, ktoré som napísal – najmä z trojtýždňového pešieho putovania cez celé Slovensko od hraníc ZSSR do Bratislavy v roku 1974, som zase svojpomocne vydal pod názvom Sedemstotísíc krokov.

Napísal som publikácie Lesným chodníkom (1978 a 1982), Pod'ťe s nami na výlet (1980, spoločne s Petrom Mariotom), Celý rok do prírody (1979), Abeceda lyžovania a lyžiarskej turistiky (spolu so Š. Rakovským, 1981), Turisti chránia prírodu (1986), Turistika (1999), Turistika a ochrana prírody (2006), Zápisník Spoznávam a chránim našu prírodu (2006), Rozhľadne (2013), Turistické chaty na starých pohľadniciach (2014) a História turistiky na území Slovenska od štúrovcov po dnešok (2015). Stál som na čele autorských kolektívov publikácií Za zdravím, poznaním a krásou (1975), Podíl turistiky na ochrane prírody (1979), Prehľad turistického ubytovania na Slovensku (1981), Príroda okolo nás (1980), Turistické vybavenie – úprava a výroba (1990), Cesty slovenskej turistiky (1999), Turistika a zdravie (2006) a 50 slovenských turistických zrazov (2008). Som spoluautorom aj troch učebných textov pre učiteľov turistiky a veľkej knihy Ako vznikali turistické chaty

a útulne na Slovensku (2014).

V roku 1986 som vymyslel a časopisecky prezentoval logaritmické turistické posuvné pravítko na odčítanie vzťahu kilometráže, času a rýchlosti presunu.

Chodil som dlhé roky dosť pravidelne do štúdií v rozhlase a poslucháčom som ponúkal množstvá tipov na potulky po Slovensku. V júli 2014 to bolo 22 vysielaní, teda každý pracovný deň (všetko zadarmo, tak ako vo väčšine prípadov).

Na záver ešte jeden z tvojich trampských počinov, len dúfam, že slovo „záver“ v danom kontexte nevyznie tak trochu morbidne

Som autorom myšlienky zriadiť v blízkosti Košarísk v Malých Karpatoch symbolický trampský cintorín a pripísal som prvých päť tabuliek na pamätnej skale.

*spomienky Laca Khandla – Vlka
medzititulkami doplnil D'Ady*

ps – obsiahly rozhovor s jubilantom (26.1.1946) bol
uverejnený v časopise Krásy Slovenska 1-2/2016*

„Okrúhliny“ našich sudičiek

História a budúcnosť trampingu v žilinskom regióne dve „sudičky“ z našich radov, kamarátky Dilly a Amazonka.

A riadením osudu sa stalo aj to, že v relatívne krátkom slede oslávili obe svoje okrúhle narodeniny, ktorých poradové číslo (keďže ide o dámy), ukryjeme pod opis „abrahámoviny“.

Dilly

Odchovankyňa spišského trampingu „pakuje“ v súčasnosti s košickými trampami, ale jej záber sa zďaleka neobmedzoval a neobmedzuje len na tieto regióny (len pre zaujímavosť, ňou maľovanú placku sme s údivom našli visieť na stene legendárneho Fort Hazardu u T.O. Zlatý kľúč a občas ju dá zo zahraničia

pozdraviť Honza [Nedvěď] :).

Je redaktorkou a grafičkou Severky od úplných počiatkov jej vzniku (dalo by sa povedať, že je jej mamou) a zostala jej verná doteraz. O dôležitosti jej postu a vkladu hovorí aj skutočnosť, že je členkou nášho trampského združenia s evidenčným číslom 1... Jej grafický rukopis tvorí chrbtovú kosť nielen nášho časopisu, ale aj iných nami vydávaných tlačovín, organizovaných podujatí, PF-iek, pozvánok a podobne. A keď treba, neváha si opásať zásteru a týždeň variť cudzím deťom v Hudobnom tábore GRAN-u...

Dilly, prajeme ti, aby si sa ešte dlho tešila pevnému zdraviu, aby ti robila radosť tvoja najbližšia rodina, domáci zverinec a záhrada a aby si ešte dlho mohla stretávať na lesných chodníkoch usmiate tváre kamarátov. My, tvoji spolupútники zo Severky, ti tiež ďakujeme za neustále službičky, ktorými vylepšuješ náš „imidž“.

Dilly vie... a pridá!

Amazonka

Na trampské chodníky sa vydala neskôr, už ako zodpovedná mama. Rodné Prakovce opúšťa na cestách za kamarátmi na Slovensku, na Morave, v Čechách i na „vychodze“.

Chodí na vandre, potluchy, ryžovania zlata, hudobné akcie. Býva spolupracovníčkou PORTÝRA, jej texty a fotky nájdete na trampských stránkach internetu. A na papierových stránkach Severky.

Okrem toho je nadšenou fanúšičkou histórie trampskej aj romantickej. Preto sa vyskytuje aj na miestach neobvyklých s ľuďmi podivnými. Ale všetko pre dobro veci, aby dejiny náhodou nezabudli... Čo vypátra, zapíše, nafotí, podá ďalej.

Amazonka, prajeme ti hlavne spoľahlivé nožičky, zvedavé a chápujúce dcéry. Aby ťa klávesnica poslúchala a v každej chvíli napádali skvelé nápady. Nech sa cítiš skvele hocikde, najmä pri ohníku a pri hudbe. A nech kamaráti pribúdajú a starosti ubúdajú. Aby si ešte dlho rozdávala zo svojho veľkého srdca dobro všetkým, ktorí si to uvedomujú alebo aj nie.

Amazonka vie... a (na rýchlosti) pridávať nemusí!

Spis(k)ali: Modok a Tik